

COORDONATE ALE UNUI MODEL EURISTIC DE GENERARE A DECIZIEI DE INVESTIȚII

Dr.ec. Iulian Stan*

*Vicepreședinte Executiv/Director General Adjunct
S.I.F. Transilvania, Brașov*

Rezumat

Modelul euristic de generare a deciziei investiționale include principalii determinanți investiționali și relaționarea acestora, aspecte de natură comportamentală privind deciziile investiționale și schițează profilul potențial al viitorului investitor profesionist. Se apreciază că învățarea (activată) și simplificările de tip euristic pot dinamiza și multiplica deciziile de natură investițională.

Cuvinte cheie: model euristic, determinant investițional, învățare (activată), decizie investițională, simplificare.

Clasificare JEL: G11, G41

Introducere

Pornind de la accepțiunea cea mai simplă a abordării euristice, respectiv procesul care să ducă la descoperirea de noi cunoștințe, se face o incursiune practică de identificare a determinanților investiționali ce definesc modelul, se încearcă o prezentare sintetică a sferei de preocupare și interese ale potențialilor investitori, se conturează profilul profesional potențial al viitorului investitor profesionist - cu accent pe cerințele profesionale cerute de piață în etapa actuală de dezvoltare. Este evidențiată multitudinea aspectelor de considerat în formularea deciziilor investiționale, atât a celor de natură comportamentală cât și a celor practice care pun accent pe simplitate și simplificare în procesul de generare a deciziilor investiționale, mai ales în condițiile de cunoaștere limitată și timp limitat.

* Autor de contact, **Iulian Stan** – siulian@transif.ro

Se consideră că abordările de natură euristică pot conduce la mai buna înțelegere a proceselor investiționale, simplificarea având un rol esențial în generarea și multiplicarea deciziilor investiționale.

Privind elementele modelului/determinanții investiționali

Apreciez că principalii determinanți investiționali ce stau la baza deciziei investiționale sunt următorii:

- cerințele privind cunoașterea, cu evidențierea caracterului limitat al factorului timp și al caracterului limitat/nelimitat al factorului cunoaștere, în strânsă legătură cu factorul timp și caracteristicile intrinseci ale investitorului;
- resursele financiare/banii, cu precizarea clară a caracterului lor limitat;
- cerințele privind învățarea - și aceasta având un caracter relativ limitat dar fiind, în același timp dificilă, mare consumatoare de timp, continuitatea/perseverența fiind o cerință asociată unei învățări de calitate;
- alternativele investiționale - sunt marcate de incertitudine, prezintă multe necunoscute, necesită specializare pentru a asigura o cunoaștere adecvată, educația în sine poate fi o alternativă investițională dar derințele practice ne orientează către investiții pe piața de capital, în sectorul imobiliar, în economisire/investiții în sectorul bancar ori către diferite plasamente alternative;
- adoptarea deciziilor investiționale respectiv decizia efectivă este un determinant investițional cu caracter critic; în lipsa acestuia putem vorbi despre decizie investițională ca element de natură teoretică și nu despre decizie investițională propriu-zisă care presupune, în mod obligatoriu, luarea deciziei investiționale și nu numai gândirea, fundamentarea și teoretizarea acesteia; faptul că în cvasitotalitatea situațiilor deciziile se iau în condiții de incertitudine crește gradul de dificultate al demersului investițional;
- câștigul investițional este punctul terminus al întregului proces investițional și încheie, în accepțiunea mea, procesul investițional; dificultatea atingerii acestuia este dată de caracterul său incert și limitat.

Învățarea ca determinant investițional ocupă un loc aparte în conturarea modelului ce poate duce la generarea de noi decizii investiționale. O putem vedea ca pe o învățare latentă (asociată cu a nu lua decizii investiționale) sau ca pe o învățare activată (asociată cu a lua decizii investiționale). Aspectul pragmatic ne indică o serie de potențiale preocupări pe care le putem înscrie în ceea ce numim învățarea activată, ordinea fiind importantă:

- câștigul/pierderea investițională
- experiența câștigată
- identificarea (eventualelor) curențe în educație/a (eventualelor) curențe investiționale
- cerința de continuare a educației
- gestionarea mai eficientă a timpului
- gestionarea mai eficientă a banilor
- gestionarea riscurilor
- identificarea de noi oportunități de acțiune, de a investi
- creșterea eficienței acțiunilor/investițiilor viitoare
- obținerea câștigului investițional.

Observăm că simpla parcurgere a pașilor asociați procesului de învățare activată ne poate conduce de la câștigul/pierderea investițională (primul pas) la câștigul investițional (pasul țintă). O încercare de reprezentare grafică ce evidențiază diferențele esențiale între învățarea activată și învățarea latentă (în ideea efectelor pozitive ale deciziilor

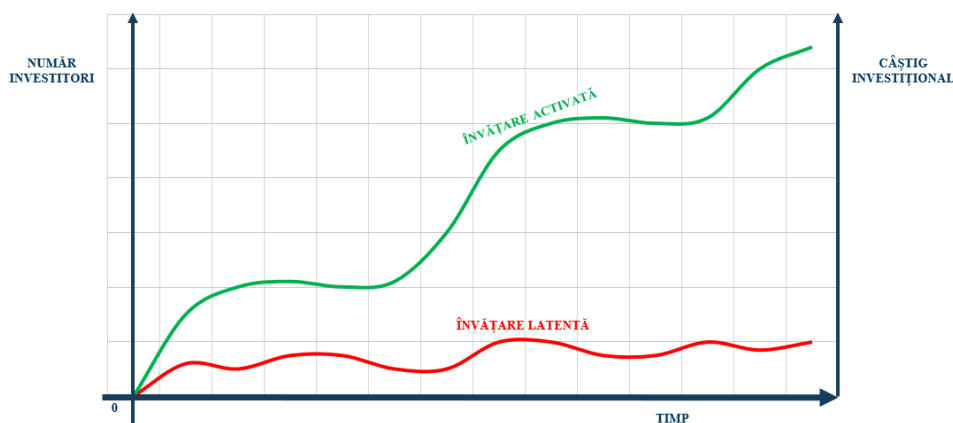

Fig. nr.1 Învățare activată versus Învățare latentă

investiționale) este prezentată în Fig. nr. 1; pe baza celor mai sus prezentate putem concluziona că este important să învățăm activ, să luăm decizii investiționale.

În Fig. nr. 2 este reprezentată grafic o posibilă schemă de relaționare a determinantilor investiționali ce susțin modelul euristic de generare a deciziei investiționale.

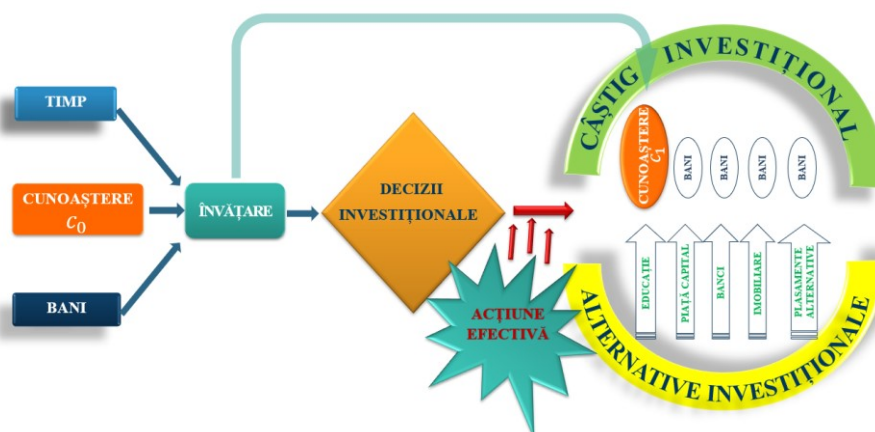

Fig. nr.2 Schemă de relaționare a determinantilor investiționali

Privind potențialii investitori

Ce-i definește, ce-i preocupă/ce i-ar putea interesa pe potențialii investitori? Sunt întrebări care ne obligă la o sintetizare bazată pe experiența investițională individuală și observarea tendințelor piețelor, astfel:

- scăderea încrederii în serviciile financiare - mai ales după criza din anii 2007/2008 și a conturării clare de noi crize;
- gradul redus de soluționare a problemelor de etică din industria financiară;
- cultura specifică pieței (de capital), cu menționarea mentalităților privind economisirea/investirea cât și a perspectivelor asupra pieței bursiere;
- așteptările potențialilor investitori - în general așteptări mari, concretizate în obținerea de rentabilități ridicate, rapide, fără mari riscuri și, dacă se poate, în condiții de certitudine;
- ne putem gândi că unii dintre potențialii investitori sunt beneficiarii unui sistem de învățământ foarte puțin corelat cu realitățile economice;

- de ce de fiecare dată este importantă clarificarea diferențelor dintre investiția în piața de capital și economisirea/investirea în sistemul bancar? de ce asistăm, de multe ori, la preferința pentru depozitele bancare cu dobânzi scăzute/negative în dauna investițiilor în piața de capital cu potențial de câștig net superior dar și cu asumarea corespunzătoare a riscului?
- asistăm la apariția de noi segmente de investitori orientați către inteligență artificială și blockchain; fiind segmente în creștere nu trebuie neglijate;
- nu toți noii investitori au cunoștințe profesionale de specialitate limitate; crește numărul investitorilor sofisticati, înalt profesionalizați;
- nu trebuie neglijată tinerii; persoanele născute după 1990 devin, încet și sigur, investitori; nu toți vânează doar "virtuțile" societății de consum - o bună parte vor să-și stabilizeze situația socială și profesională, vor venituri mai mari și își asumă riscuri investiționale.

Privind profilul potențial al viitorului investitor profesionist

Investitorii profesioniști sunt importanți pentru piață nu numai pentru că susțin deciziile investiționale și profesionalizează - prin toate acțiunile lor - întreaga piață dar și pentru că pot ajuta efectiv la dezvoltarea clasei investitorilor; apreciez că investitorii profesioniști reprezintă adevărate "funcții cheie" ale pieței (de capital).

Profilul unor astfel de investitori ar include o serie de elemente de bază, cum ar fi:

- abordarea practică este predominantă atât în educația financiară cât și în soluționarea problemelor pieței;
- respectarea standardelor etice și conduita etică stau la baza activității lor investiționale; sunt în acest fel furnizori de încredere în cadrul industriei financiare;
- sunt vizionari și pragmatici în același timp - modelează industria financiară funcție de interesele investitorilor și nu invers;
- soluțiile și investițiile făcute au un grad important de raționalitate, sunt credibile, se constituie în adevărate modele de urmat;
- se adaptează permanent la noile cerințe de profesionalizare ale pieței (finanțe comportamentale, tehnologia financiară, inteligența artificială);
- fac importante eforturi de modelare a informațiilor (utilizate și/sau livrate) pentru prezentarea simplă a fundamentelor științifice ale pieței.

Privind deciziile investiționale

Evidențiez o serie de aspecte comportamentale ce influențează deciziile și strategiile decizionale:

- strategiile decizionale sunt influențate de o serie de caracteristici individuale și de natură culturală cum ar fi trăsăturile culturale, cunoștințele, experiența, factorii de natură emoțională, capacități cognitive, sexul etc.
- procesul de alegere presupune existența mai multor variante/alternative decizionale și este un proces dificil; pentru a genera decizii investiționale trebuie dezvoltate strategii decizionale;
- studiile practice au arătat, în esență, următoarele:
 - oamenii evită strategiile care necesită multe calcule;
 - oamenii folosesc strategii decizionale simple și inteligente;
 - în situații de cunoaștere limitată strategiile mai simple se pot dovedi mai eficiente;
 - o posibilă soluție ar fi să-i convingem pe oameni că nu e nevoie de calcule complicate pentru a investi;
- sunt utile strategiile de adaptare, mai ales atunci când luăm decizii pe bază de cunoștințe limitate și de timp limitat;
- în cadrul procesului investițional, pentru oameni este importantă relația dintre timpul alocat și câștigul estimat; studierea acestui raport poate fi relevant în înțelegerea comportamentului de economisire/investițional într-un depozit bancar față de achiziția de acțiuni pe piața de capital (de exemplu);
- crearea de tipare comportamentale (atât teoretice cât și susținute și validate de practică) poate ajuta semnificativ la generarea și multiplicarea deciziilor investiționale;
- înțelegerea obținerii nivelurilor de performanță (investițională) potrivit distribuției în formă de clopot (curba Gauss) poate ajuta la înțelegerea implicării/neimplicării în activitatea investițională și identificarea - pe această cale - a segmentului celor mai probabili "viitori investitori"; putem folosi astfel psihologia și statistica în procesul de generare a deciziei investiționale;
- atunci când constatăm și ne confruntăm cu raritatea vocației investiționale nu înregistrăm un eșec - este un motiv în plus să identificăm modalități cât

mai simple de generare a deciziei investiționale, adaptate fiecărei clase de potențiali investitori.

În Fig. nr. 3 este prezentată schematic modalitatea cum simplificarea de tip euristic poate contribui la generarea deciziilor investiționale. Dacă simplificăm și asigurăm o bună și largă înțelegere a proceselor investiționale putem spera la rezultate favorabile concretizate în luarea deciziilor, multiplicarea acestora și creșterea numărului de investitori.

Fig. nr.3 Simplificări de tip euristic pentru generarea deciziilor investiționale

Bibliografie

- [1] Gigerenzer, G., Todd, P& Grupul de cercetare ABC, 2009, *Metode euristice simple pentru decizii inteligente*, Ed. Publica, București.